

УДК 94(477.83/.86)

**ІСТОРИКО-ПРАВОВІ ДЖЕРЕЛА ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ АВСТРІЙСЬКИХ
КОНСТИТУЦІЙ У ГАЛИЧИНІ (1848-1918 рр.)**
**HISTORICAL-LEGAL SOURCES OF APPLYING THE AUSTRIAN
CONSTITUTION IN GALICIA (1848-1918)**

Гриб Н.П.,
аспірант

Львівського національного університету імені Івана Франка

У статті досліджено проблематику історико-правових джерел щодо застосування Австрійських конституцій в Галичині у складі Австрії і Австро-Угорщини у 1848-1918 рр. Зокрема, значну увагу автор приділив аналізу праць українських та зарубіжних вчених-правознавців на цю тематику, окресленню висвітлення досліджуваного питання у австрійських, польських і німецьких періодичних виданнях.

Ключові слова: наукова праця, стаття, Галичина, Австрія, Австро-Угорщина.

В статье исследована проблематика историко-правовых источников относительно применения Австрийских конституций в Галичине в составе Австрии и Австро-Венгрии в 1848-1918 гг. В частности, значительное внимание автор уделил анализу трудов украинских и зарубежных ученых-правоведов на эту тематику, очерчиванию освещения вопроса в австрийских, польских и немецких периодических изданиях.

Ключевые слова: научный труд, статья, Галичина, Австрия, Австро-Венгрия.

The issue of historical-legal sources of applying the Austrian constitution in Galicia under Austria and Austro-Hungary in 1848-1918 has been researched in the article. In particular, a considerable attention has been paid to the analysis of works by Ukrainian and foreign law scholars dedicated to this theme, to the explanation of our issue in Austrian, Polish and German serial publications.

Key words: research work, article, Galicia, Austria, Austro-Hungary.

Аналіз праць вчених-правознавців в галузі історії держави і права України дозволяє зробити висновок про зростання зацікавленості до проблематики становлення і розвитку конституціоналізму в Україні та світі. Одним з аспектів дослідження цієї проблематики є вивчення історико-правових джерел щодо застосування Австрійських та Австро-Угорських конституцій у складі Австрії та Австро-Угорщини, які представляють особливий науковий інтерес. Зокрема це стосується праць, щодо особливостей формування правової держави в Австрії та Австро-Угорщини на прикладі Галичини як їх складової частини. Завдяки цьому можна проаналізувати історичний правовий досвід, який раніше не був предметом об'єктивного аналізу дослідників, та використати його в процесі удосконалення правової системи сучасних держав.

Метою даної статті є характеристика історико-правової літератури та джерел з використання Австрійських та Австро-Угорських конституцій в Галичині у складі Австрії та Австро-Угорщини.

Стаття **заснована** на теоретичному аналізі робіт сучасних і зарубіжних дослідників даної проблеми, вивченні опублікованій періодики та архівних документів даного періоду. Ретроспективний аналіз вивчення зазначеного питання дозволив автору розробити свою класифікацію і періодизацію дослідження історико-правових документів, що поглиблюють знання сучасних вчених про розвиток досліджуваної проблеми. Літературу, присвячену австрійським конституціям, автор класифікує згідно з різними критеріями. За хронологією видання вона ділиться на чотири групи, що включають: праці, видані в австрійський та австро-угорський періоди (1772-1918 гг.); Літературу, видану в період між першою і другою світовими війнами (1918-1939 рр.); Дослідження, опубліковані в радянський період (1917-1991 рр.); та праці, що вийшли в світ у незалежній Україні (1991-2012 рр.).

Проблематика досліджень австро-угорського періоду (1772-1918 гг.)

З 1772 р. Галичина перебувала у складі Австрійської

імперії, а з 1867 по 1918 р. у складі Австро-Угорської дуалістичної монархії. У цей період відбувалися значні конституційні перетворення, які суттєво вплинули на мешканців Галичини. Зокрема внаслідок революції 1848 р. було прийнято першу австрійську конституцію та скликано перший австрійський парламент (Рейхстаг). Дія цієї конституції поширювалась також на території галицького краю – Галичини, мешканці якої отримали представництво у Рейхстазі [42, с. 136; 78, с. 49-51] (слід зауважити, що серед депутатів були як представники інтелігенції, так і прості селяни) [21, с. 139; 50, с. 127-128]. У 1849 р. була прийнята нова австрійська конституція, а у 1850 р. – окрема крайова конституція для Галичини. Однак, вже у 1851 р. дані конституції втратили чинність, і в Австрійській імперії відновлено абсолютизм [20, с. 100]. Лише у 1867 р. внаслідок перетворення Австрії у Австро-Угорську дуалістичну монархію розпочався новий етап у розвитку конституціоналізму: новий австрійський парламент (Рейхсрат) прийняв, а імператор санкціонував нову конституцію [10, с. 99; 52, с. 8].

Конституції Австрії, прийняті в 1848, 1849, 1850 рр., а також конституція Австро-Угорщини, прийнята в 1867 рр., були предметом досліджень багатьох українських та зарубіжних вчених, таких як К. Левицький, В. Кульчицький, Б. Тищик, А. Дзядзьо, В. Браунедер та інші. Спираючись на ці документи, написано значну кількість історичних та історико-правових праць [7; 11; 48; 49; 55; 78]. Але разом з тим не було приділено достатньо уваги особливостям застосування згаданих конституцій в Галичині, а також їх впливу на правовий статус і правовідносини корінного населення краю.

Приєднання Галичини до Австрійської імперії у 1772 р. стало важливою подією в житті цього краю. Австрійська влада почала реформувати систему органів влади та управління, проводити соціальні, культурні, економічні реформи тощо [78, с. 29-32]. Цей процес сприймався неоднозначно і тому став предметом як критичних зауважень, так й схвальних відгуків у науковій літературі того часу.

Дії австрійської влади знаходили відгук як серед українських, так і серед польських громадських діячів та науковців.

На особливу увагу заслуговують праці відомого українського юриста – К. Левицького. Правник, адвокат (з 1890 року), громадсько-політичний та державний діяч, депутат австрійського парламенту та галицького сейму, чиє ім'я було широко відоме не лише у Галичині чи Австро-Угорщині, але й у інших європейських країнах [39, с. 95-96; 54, с. 12-15]. Його наукові дослідження з юриспруденції та політичної історії української держави стали вагомим внеском у розвиток правової науки Галичини [39, с. 95-96] та важливим джерелом інформації для даної наукової роботи. Особливий інтерес становлять його праці, присвячені правам українського населення Галичини та особливостям їхньої реалізації в умовах Австро-Угорської монархії – «Наша свобода або які ми маємо права» (1888 р.) та «Про права руської мови» (1896 р.), які відображають реальні умови реалізації норм австрійської конституції 1867 р. [56; 57].

Вже після розпаду Австро-Угорської імперії (у 1926 р.) вийшла в світ ще одна праця К. Левицького – «Історія політичної думки галицьких українців (1848-1914): на підставі споминів», у якій висвітлювались політико-правові погляди галицьких політичних діячів у період конституційних перетворень та їхнє відношення до прийняття конституцій 1848, 1849 та 1867 рр. Праця є особливо цінною, з огляду на висвітлення окремих світоглядних аспектів тогочасних українських політичних кіл [55].

Для багатьох українських правників та політичних діячів важливе місце займала боротьба за права українського народу. Серед найболючіших проблем на порядку денному стояла можливість використання української мови. Право на функціонування мов національностей Австро-Угорської імперії було закріплене у конституції 1867 р., однак існували численні проблеми пов'язані з можливістю його реалізації, оскільки у діловодстві домінувала німецька мова. Це знайшло відображення у працях багатьох правників та громадських діячів того періоду, зокрема питання, пов'язані з використанням української мови, висвітлювались у працях В. Лукича, Ю. Семигінівського [59], М. Здерковського [43], С. Дністрянського [41], В. Бачинського [38], окремі аспекти мовної політики Австрії окреслено в працях Е. Ліпнінського [22], та Ю. Перацького [26].

Важливе значення для даного дослідження мають праці вчених-правників Львівського університету, який був відновлений у цьому статусі дипломом австрійського імператора Йосифа II від 1784 р. [44, с. 66]. На юридичному факультеті Львівського університету діяла школа конституційного права, одним з найвизначніших представників якої був професор С. Стажинський.

Цей видатний вчений не обмежувався лише теоретичним дослідженням конституційного права. Захистивши у 1883 р. дисертацію із спеціальності «австрійське конституційне право», він зайнявся практичною роботою. Зокрема, у 1884-1893 рр. він був членом Ради та Департаменту (ради) району Львова, а в період 1907-1913 рр. – послом (депутатом) міської ради Львова. У 1884-1888 рр. та 1901-1911 рр. – був членом Віденської державної ради і автором проектів низки законів з питань виборчого, конституційного та адміністративного права. У період з 1897 р., С. Стажинський брав участь у розробці проекту закону про вибори від 1907 р., а також виборчої реформи 1908–1910 рр. У 1907–1911 рр. він займав посаду віце-президента Палати депутатів у Галицькому крайовому сеймі. Законом його імені (*Lex Starzynski*) у 1909 р. було розширено автономію Галичини. Ще в 1907-1909 рр. було видано проект Галицької конституції, підготовлений з його участю. Конституція складалася з 2-х частин. Том I охоплював пропозиції виборчої правової реформи, том II був присвячений

правовому устрою. З 30 липня 1917 р. імператор Карл I. призначив його депутатом Палати панів в австрійському парламенті [45, с. 50-55].

Наукові праці С. Стажинського розкривають правову природу австрійського конституційного процесу. Вони присвячені не тільки аналізу австрійських конституцій, але й проблемі впровадження у життя їхніх положень, зокрема за допомогою реформи виборчого законодавства. Зокрема, заслуговують на увагу такі праці С. Стажинського як «Конституція третього травня на тлі сучасної системи європейських держав» (1892 р.), «*Sprawa języka państwowego w Austrii*» («Справа державної мови в Австрії») вийшла в світ у 1884 р., «*O pierwszej konstytucji austriackiej: jej geneza i ocena*» («Про першу австрійську конституцію: її генезис та оцінка») опублікована в 1889 р., «*Sejmowa reforma wyborcza 1908-1910*» («Сеймова виборча реформа 1908-1910») видана у 1911 р. та ін. [20; 29-32; 75].

Одним з найцінніших джерел, використаних у даному дослідженні є праця С. Стажинського «*Kodeks prawa politycznego czyli Austriackie Ustawy Konstytucyjne (1848-1903)*» («Кодекс політичного права або Австрійські Конституційні Закони»), що вийшла в світ у 1903 р. У цій збірці опубліковані усі австрійські конституції (1848, 1849 та 1867 рр.), а також конституційний проект першого австрійського парламенту, який міг перетворити Австрію у справжню демократичну державу, якщо б його прийняв парламент та підтримав австрійський імператор (так звана «Кремзирська конституція»). Проте цей проект так ніколи і не був прийнятий, а парламент, який його опрацював, у 1849 р. розпущено. Тексти конституцій перекладені на польську мову і подано у хронологічному порядку [20].

Окрім конституцій, у збірнику містяться імператорські патенти, якими ці конституції вводились у дію та внаслідок яких вони втрачали чинність. Поряд із конституціями у збірнику також опубліковано виборче законодавство, на підставі якого обирався парламент. Це, зокрема, виборча ординація першого австрійського парламенту від 9 травня 1848 р. та імператорський патент, яким цей парламент скликано, міністерський рескрипт від 10 червня 1848 р., що поширив виборче право на робітників, а також інше конституційне законодавство того періоду [20].

Серед вчених Львівського університету, які торкалися проблеми конституційного розвитку Австрії необхідно згадати також професора О. Бальцера [79, с. 100-104]. Він був одним із найвідоміших, найавторитетніших австрійських вчених-правознавців та істориків державного устрою (ладу) і права. Після закінчення Першої Світової війни вчений продовжував працювати у Львівському університеті аж до його смерті у 1933 р. Професор глибоко та всесторонньо опрацював актуальні державно-правові проблеми країн Центрально-Східної Європи, особливо Австрії, Австро-Угорщини і Польщі [79]. На особливу увагу заслуговує праця О. Бальцера, «*Historia ustroju Austrii w zarysie*» («Історія устрою Австрії в нарисах»), що вийшла в світ у 1908 р. У ній автор досліджує окремі особливості конституційного процесу, однак лише в межах висвітлення загальної історії держави і права Австрії [2].

Зрештою, окремі аспекти застосування австрійських конституцій на території Галичини знайшли своє відображення також у працях багатьох інших дослідників того часу. Йдеться, зокрема, про проблеми правового становища Галичини у складі Австрії та Австро-Угорщини, які висвітлювали М. Бобжинський [3], Л. Фінкель [12,13], В. Калінка [18], Л. Клонкер [19], І. Паннінкова [24], С. Глембінський [14], В. Токаж [34], Ю. Вейнфілд [36]. Організацію та діяльність місцевої влади в Галичині досліджували А. Чоловський [8], Б. Лозінський [23], організацію та діяльність Рейхстагу – А. Спрінгер [28], інститути судової влади – Ц. Рабан [27], Е. Тіль [33], Ю. Вавель-Люїс [35].

Проблема реалізації конституційних норм за допомогою виборчого законодавства у Галичині також висвітлю-

валась у працях таких українських вчених та громадських діячів, як Є. Олесницький [71], А. Чайковський [83], М. Лозинський [58], Я. Головацький [40] та інші.

Тематика літератури, виданої в період між першою і другою світовими війнами (1918-1939 рр.)

Дослідження австрійського періоду в історії Галичини продовжувалось і після розпаду Австро-Угорщини, в період, так званої, Другої Речі Посполитої, однак у значно скромніших розмірах та здійснювалось здебільшого істориками. Зокрема, у 1922 р. вийшла в світ праця Б. Павловського «*Zajęcie Lwowa przez Austrię 1772 r.*» (Захоплення Львова Австрією у 1772 р.) [25], у якій аналізуються події пов'язані з приєднанням Галичини до Австрійської імперії та їхній вплив на життя львів'ян.

У 1926р. вийшла у світ ще одна праця К. Левицького – «Історія політичної думки галицьких українців (1848-1914гг.): на підставі споминів» [55], у якій викладено політико-правові погляди галицьких політичних діячів у період конституційних перетворень і їх відношення до прийняття конституцій 1848, 1849 і 1867 років. Ця праця представляє особливу цінність, беручи до уваги висвітлення окремих світоглядних аспектів українських політичних кіл тієї епохи.

Дослідження, опубліковані у радянський період (1917-1991 рр.)

Значно більше публікацій, присвячених правому становищу Галичини у складі Австрійської та Австро-Угорської імперії, з'явилося у радянський період. Одним з провідних дослідників австрійського періоду в історії Галичини був професор Львівського університету – В. Кульчицький. Він був одним із найвизначніших українських вчених-правників у галузі історії держави і права та основоположником української Львівської історико-правової дослідницької школи. У 1954 р. В. Кульчицький захистив дисертацію на здобуття ступеня кандидата юридичних наук на тему «Галицький сейм у системі колоніального апарату Австро-Угорщини». У 1970 р. він захистив докторську дисертацію на тему «Політичний апарат колоніального управління Східною Галичиною (друга половина XIX-початок XX ст.)».

Професор В. Кульчицький є також автором значної кількості наукових статей, які є не лише джерелом вивчення історії держави і права, але також історії української правової думки. Він був одним із перших істориків права, хто глибинно зацікавився особливостями правового статусу Галичини у складі Австрії та Австро-Угорщини. В його науковому доробку велика кількість праць, окремі з яких безпосередньо присвячені причинам та умовам революції 1848 р., Галицькому крайовому сейму, австрійським конституціям, застосуванню у Галичині кодексів австрійського права, організації у краї органів державної влади та місцевого самоврядування, а також іншим правовим проблемам у зазначеній сфері. Деякі з них вийшли в світ ще розпаду СРСР, однак багато було опубліковано й після 1991 р. Зокрема, варто згадати такі наукові статті, як «Революція 1848 року на західноукраїнських землях», «Австрійська конституція 1849 року і крайова конституція для Галичини 1850 р.», «Утворення коронного краю Галичини в складі Австрії» тощо [47-52]. У своїх працях автор неоднозначно ставиться до проблематики застосування австрійських конституцій у Галичині. Він позитивно оцінює вплив конституційного процесу на українське населення Галичини, однак звертає увагу на численні труднощі пов'язані з реалізацією конституційних норм. Австрійські конституції закріплювали права громадян, однак вчений звертав увагу на те, що австрійський державний апарат захищав здебільшого інтереси правлячих кіл, порушуючи при цьому права робітників, селян та інтелігенції.

Значний науковий інтерес викликають також видані вченим навчальні посібники – «Державний лад і право Галичини (в другій половині XIX – початку XX ст.)» (1966

р.), а також виданий в 2002 р. у співавторстві «Апарат управління Галичиною в складі Австро-Угорщини» [46; 53]. У своїх працях автор розглядає не лише правові питання, але й соціальні, економічні та політичні проблеми, з якими зустрілось населення Галицького краю після приєднання її до Австрії.

Важливими є також праці авторитетного австрійського вченого проф. В. Браунедера, який є директором інституту історії права Віденського університету. До наукових інтересів вченого входить дослідження австрійських конституцій. Хоча у своїх працях він здебільшого небагато уваги присвячує впливу австрійських конституцій на Галичину, однак загалом його праці характеризуються змістовністю та високим науковим рівнем. Крім значної кількості статей (частина яких була опублікована ще до 1991 р.) [4-6], професором видано також ґрунтовну і концептуальну працю з історії австрійського конституціоналізму, яка була вкотре перевидана у 2005 р. [7]. У своїх працях професор звертає увагу на важливість розвитку австрійського конституційного законодавства та його позитивний вплив на розширення обсягу громадянських прав і свобод, у тому числі завдяки можливості приймати участь в управлінні державою.

Праці, що вийшли в світ у незалежній Україні (1991-2012 рр.)

Найбільше наукових праць, присвячених становищу Галичини у складі Австрії та Австро-Угорщини, вийшло в світ вже після здобуття Україною незалежності. Більшість з цих досліджень не стосуються безпосередньо австрійських конституцій та особливостей їхнього застосування у Галичині, однак є цінним матеріалом для даного дисертаційного дослідження. На особливу увагу при цьому заслуговують праці вчених Львівського національного університету імені Івана Франка.

Важливе значення для даного дисертаційного дослідження мають праці професора Львівського національного університету імені Івана Франка Б. Тищика. У 2003 році вийшов в світ навчальний посібник «Історія держави і права Австрії та Австро-Угорщини (X ст.-1918 р.)» – змістовна праця, яка розкриває сутність правових та політичних процесів, що відбувалися в австрійській державі [80]. Значний емпіричний матеріал міститься у монографії проф. Б. Тищика «Західно-Українська Народна Республіка (1918-1923). Історія держави і права» (опубліковано у 2004 р.). Перший розділ монографії присвячено соціально-економічному та правому становищу Східної Галичини у складі Австрії та Австро-Угорщини, суспільно-політичному руху, який розвивався та діяв у цей період. Вчений присвятив увагу діяльності політичних партій, а також умовам, в яких сформувались ідеї державної незалежності та соборності України. Досліджено також вплив Першої світової війни на суспільно-політичні відносини у Східній Галичині. У розділі другому аналізуються причини розпаду Австро-Угорщини та висвітлюються соціально-економічні і політичні передумови проголошення суверенної української держави – Західно-Української Народної Республіки [77].

Професором також видано низку статей присвячених видатним правникам та вченим, які у своїх працях досліджували австрійський період у житті Галичини. Зокрема, у 2009 р. опубліковано працю Б. Тищика «Освальд Мар'ян Бальцер як науковець, керівник кафедри, педагог», у 2011 р. статтю «Андрій Чайковський – відомий випускник юридичного факультету Львівського університету», а у 2012 р. – «Кость Левицький – видатний Галицький державно-політичний та громадський діяч» [76; 79; 82]. Окремі питання щодо розвитку судочинства висвітлено у спільній статті проф. Б. Тищика та доктора юридичних наук, доцента Львівського національного університету імені Івана Франка І. Бойка «Становлення та розвиток органів Судочинства у Галичині (X-XX ст.)» (2011 р.) [81].

У своїх працях автор звертає увагу на позитивний вплив, який здійснило австрійське конституційне законодавство на мешканців Галичини. Адже в цей період почали з'являтися перші українські політичні та громадські організації (Головна Руська Рада, Просвіта та ін.), розгорнули активну діяльність політичні партії тощо. Щоразу більше прихильників здобувала ідея консолідації всіх українських політичних сил навколо програми державної незалежності краю.

Складний історичний процес становлення та розвитку ідеї українського державотворення в Галичині у другій половині XIX та на початку XX ст. був предметом дисертаційного дослідження М. Мацькевича [64]. Окрім цього вченим видано низку цікавих праць, які стосуються різних політичних та правових процесів, що відбувалися у Галичині в складі Австрії та Австро-Угорщині. Зокрема, варто згадати такі статті, як «Австрія і ЗУНР (Ідеї федералізму)» (2011 р.), «Адміністративно-територіальне управління в Галичині в період 1772-1848 рр.» (2008 р.), «Державно-правові реформи за часів Австрії» (1998 р.), «Концепції української автономії у складі Австро-Угорської імперії, Польщі та Росії» (2009 р.), «Національне відродження Галичини в контексті боротьби українців за національно-культурні права» (2009 р.) та ін. У працях М. Мацькевича піднімаються не лише правові, але й ідеологічні проблеми, які поставали перед представниками українських, польських та австрійських політичних діячів, досліджується вплив цих ідей на австрійський парламент та місцеві сейми [60-63; 65; 66]. Вчений звертає також увагу на прагнення українських політичних діячів розширити автономію Галичини. Політична боротьба здійснювалась за допомогою створення та активної діяльності політичних партій, відкриття українських навчальних закладів, розширення виборчих прав. Конституція 1867 р. надавала можливість здійснювати політичну боротьбу парламентським шляхом.

Науковий інтерес становлять статті Назара Панича присвячені становленню та розвитку інституту прокуратури у Галичині в складі Австрії та Австро-Угорщини [72-74]. Хоча автор і не торкається безпосередньо проблем конституційного процесу, проте виникнення інституту прокуратури в Австрійській імперії у 1849 р. тісно пов'язане із конституційними перетвореннями, що відбувалися у державі. Відтак ці праці є цінним джерелом для вивчення дії конституційних норм на організацію та діяльність прокуратури в Галичині.

Дослідженням організації та діяльності місцевої влади у Галичині займалася представниця львівської історико-правової школи Х. Моряк-Протопопова. Вона видала серію статей присвячених соціально-економічним та політичним передумовам створення Галицького намісництва, його структурі та діяльності, правовому статусу та повноваженням намісника тощо. Частина статей автора стосується конституційних та політичних перетворень, які відбувались в австрійській державі та їхнього впливу на організацію та діяльність Галицького намісництва [67-70]. Праці Х. Моряк-Протопопової є корисними для вивчення

впливу австрійських конституцій на правове становище галицького краю за допомогою місцевих органів державної влади.

Дослідження австрійського конституціоналізму здійснювались польським вченим професором Ягеллонського університету А. Дзядзьо. У 2001 р. вийшла в світ його праця присвячена Австро-Угорській монархії – «*Monarchia konstytucyjna w Austrii (1867-1914). Władza-Obywatel-Prawo*» («Конституційна монархія в Австрії (1867-1914). Влада-Громадянин-Право»), у якій досліджуються політичні, історичні та економічні умови перетворення Австрійської імперії в Австро-Угорську конституційну монархію, а також вплив цих процесів на народи даної держави. Окрім цього, вчений є автором наукових статей присвячених різним аспектам розвитку та функціонування конституційної монархії. Оцінюючи у своїх працях роль австрійської конституційної монархії вчений зазначає, що попри усі недоліки (значною мірою пов'язані із складністю процесу перетворення абсолютної монархії в конституційну) вона стала одним із перших прикладів сучасної правової держави, оскільки створила діючі інституції для охорони та захисту громадянських прав [10; 11].

Проблеми застосування австрійських конституцій відображається частково також у інших працях. Зокрема, питання конституційного розвитку Австрії та Австро-Угорщини висвітлено у підручниках з історії австрійського права, зокрема у підручнику Г. Балтля та Г. Кохера виданому у 1995 р. [1]. Серед польських дослідників значну кількість праць з історії держави і права Галичини у складі Австрії та Австро-Угорщини присвятив професор Ягеллонського університету (Республіка Польща) С. Гроджіцкій [15; 16]. Однак однією з найцінніших сучасних праць є збірник «*Die Verfassungen in Europa 1789-1949*» («Конституції Європи 1789-1949») виданому під редакцією німецьких вчених Д. Госевнкеля та Й. Месінга [9], у якому подано оригінальні тексти конституцій Австрії та Австро-Угорщини.

На жаль, у даному збірнику немає тексту крайової конституції для Галичини 1850 р. Однак з ним можна ознайомитися у фонді 146 «Галицьке намісництво» Центрального державного історичного архіву України у Львові [17].

Висновок. В цілому дане дослідження показало, що, проблематика правового статусу Галичини у складі Австрії та Австро-Угорщини неодноразово вивчалась як українськими, так й іноземними вченими в рамках виділеної періодизації. Разом з цим слід зазначити, що переважна більшість наукових досліджень зарубіжних учених стосувалася застосування конституцій Австрії і Австро-Угорщині загалом, а особливості їх застосування в окремих коронних краях імперії не досліджувались. Більша увага цьому питанню було приділена українськими науковцями. Однак окремого історико-правового дослідження, яке б стосувалось конституційного розвитку згаданих держав та особливостей застосування австрійських конституцій 1848, 1849, 1850 та 1867 р. у Галичині до цього часу не проводилось, що підтверджує актуальність і необхідність такого дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Baltl H. Österreichische Rechtsgeschichte / Herman Baltl, Gernot Kocher. – Wien : Leykam, 1995. – 300 s.
2. Balzer O. Historia ustroju Austrii w zarysie / Oswald Balzer. – Lwów : Drukarnia K. S. Jakubowskiego, 1908. – 512 s.
3. Bobrzyński M. Dzieje Polski w zarysie / M. Bobrzyński. – Warszawa, 1879. – 427 s.
4. Brauner W. Der zerfall Österreich-Ungarsund die Gründung der Nachfolgestaaten / Wilhelm Brauner // Актуальні проблеми історії держави і права країн Центрально-Східної Європи (присвячено 150-річчю Освальда Бальцера) : Матеріали міжнародної наукової конференції. 24-25 квітня 2009 р. – Львів : Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2009. – С. 77–84.
5. Brauner W. Die Entstehung des Parlamentarismus 1861/1867 und seine Weiterentwicklung // Österreichs Parlamentarismus. Werden und System. – Berlin, 1986. – 210 s.
6. Brauner W. Die Gesetzgebungsgeschichte der österreichischen Grundrechte / W. Brauner // 70 Jahre Republik. Grund – und Menschenrechte in Österreich. Grundlagen, Entwicklung und internationale Verbindungen. – Kehl am Rhein, 1991; Brauner W. Verfassung und Parlamentarismus / W. Brauner // Die Habsburgermonarchie 1848-1918. – Wien, 2000. – T. VII. – S. 138–141.
7. Brauner W. Österreichische Verfassungsgeschichte / W. Brauner. – Wien : Manzsche Verlags – und Universitätsbuchhandlung, 2005. – 292 s.

8. Czołowski A. Podład na organizacje i działalność dawnych władz miejskich do 1848 r. / A. Czołowski // Miasto Lwów w okresie samorządu. – Lwów, 1896. – 719 s.
9. Die Verfassungen in Europa 1789-1949 / Dieter Gosewinkel, Johannes Masing. – München : Verlag C.H. Beck, 2006. – 1939 s.
10. Dziadzio A. Austria wobec Galicji i Czech w dobie przemian ustrojowych monarchii habsburskiej (1861-1871) / Andrzej Dziadzio // Czasopismo Prawno-Historyczne. – T. L. – Z. 1. – 1998. – S. 67–85.
11. Dziadzio A. Monarchia konstytucyjna w Austrii (1867-1914). Władza-Obywatel-Prawo / Andrzej Dziadzio. – Kraków : Księgarnia Akademicka, 2001. – 307 s.
12. Finkel L. Historia monarchii Austriacko-Węgierskiej / L. Finkel // Historia monarchii Austriacko-Węgierskiej oraz wiadomości polityczne i społeczne. Wydanie czwarte / L. Finkel, S. Głębinski. – Lwów, 1915. – 90 s.
13. Finkel L. Memoriał Antoniego Hr. Pergena, pierwszego gubernatora Galicji o stanie kraju (z roku 1773) / L. Finkel. – Lwów, 1900. – 32 s.
14. Głębinski S. Wiadomości polityczne i społeczne / S. Głębinski // Historia monarchii Austriacko-Węgierskiej oraz wiadomości polityczne i społeczne. Wydanie czwarte / L. Finkel, S. Głębinski. – Lwów, 1915. – 1-84 s.
15. Grodzicki S. Die Polen in der Österreichischen rechtspflege (1772-1914) / Stanisław Grodzicki, Andrzej Patryk // Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. – T. CCCCLXXXII. – Z. 57: Prace historyczne. – 1978. – S. 83–105.
16. Grodzicki S. Historia ustroju społeczno-politycznego Galicji. 1772-1848 / S. Grodzicki. – Wrocław ; Warszawa ; Kraków ; Gdańsk, 1971. – 303 s.
17. Kaiserliches Patent vom 29. September 1850, wodurch die Landeverfassung und die Landtags Wahlordnung für die Königreiche Galizien und Lodomerien mit den Herzogtümern Auschwitz und Zator und dem Großherzogtüme Krakau erlassen und verbündet wird (Императорский патент от 29 октября 1850 г., который провозглашает Краевую конституцию и Положение о выборах в земель для королевств Галичина та Володимирія з герцогствами Аушвиц і Затор, и великим герцогством Краковским) // Центральный государственный исторический архив Украины во Львове, фонд 146, опись 7, дело № 2988. – С. 1764–1776.
18. Kalinka W. Galicja i Kraków pod panowaniem austriackim / Kalinka W. – Kraków, 1898. – 146 s.
19. Klunker L. Die gesetzliche Unterthans-Verfassung in Galizien / Klunker L. – Lwów, 1846. – T. 3. – 684 s.
20. Kodeks prawa politycznego czyli Austriackie Ustawy Konstytucyjne (1848-1903) / Stanisław Starzyński. – Lwów : Uniwersytet Lwowski, 1903. – 1065 s.
21. Kozik J. Galizische Ukraine im konstituierenden Reichstag von Wien und Kremsier (1848-1849) / Jan Kozik // Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. – T. CCCCLXXXII. – Z.57: Prace historyczne. – 1978. – S. 139
22. Lipinski E. Kwestya językowa w Austrii / E. Lipinski. – Warszawa, 1883. – 435 s.
23. Łozinski B. Agenor Gołuchwski w pierwszym okresie rządów swoich / B. Łozinski. – Lwów, 1901. – 288 s.
24. Pannenkowa I. Walka Galicji z centralizmem wiedeńskim / I. Pannenkowa. – Lwów, 1918. – S. 95–100.
25. Pawłowski B. Zajęcie Lwowa przez Austrię 1772 r. / Pawłowski B. – Lwów, 1922. – 112 s.
26. Pieracki J. Kwestja językowa w sądach i prokuratoriach wschodnio-galicyskich. – Lwów, 1911. – 192 s.
27. Raban C. O trybunale administracyjnym // Prawnik. – Lwów, 1873. – Rok IV. – № 20. – S. 87–88.
28. Springer A. Protokolle des Verfassung-Ausschusses im österreichischer Reichstags 1848-1849 / A. Springer. – Leipzig, 1885. – 420 s.
29. Starzyński S. Przegląd prac ustawodawczych sejmowych w r. 1895. / S. Starzyński // Przegląd Prawa i Administracji. – 1895. – S. 25–50.
30. Starzyński S. Sejmowa reforma wyborcza 1908–1910 / S. Starzyński. // Przegląd Prawa i Administracji. – 1911. – S. 1–16.
31. Starzyński S. Sprawa języka państwowego w Austrii / S. Starzyński. – Lwów, 1884. – 105 s.
32. Starzyński S. O pierwszej konstytucji austriackiej: jej geneza i ocena / S. Starzyński. – Kraków, 1889. – 65 s.
33. Till E. O naukowem przygotowaniu kandydatów sędziowskich / Ernest Till // Przegląd prawa i administracji. – Lwów, 1905. – R. XXX. – S. 81–110.
34. Tokaž W. Galicja w początkach ery Jozefińskiej w świetle ankiety uzędowej z roku 1783 / W. Tokaž. – Kraków, 1909. – 56 s.
35. Wawel-Louis J. Sadownictwo w Królestwie Galicji (1784–1855) / J. Wawel-Louis // Przegląd Prawa i Administracji. – 1899. – 416 s.
36. Weinfeld J. Ugoda austriacko-węgierska / Weinfeld J. – Lwów, 1908. – 88 s.
37. Zustande der Russinen in Galizien: Ein Wort zur Zeit von einen Russinen. – Leipzig, 1846. – S. 361–179.
38. Бачинський В. Боронім прав руської мови в судах / В. Бачинський. – Львів, 1909. – 15 с.
39. Гловацький І. Ю., Гловацький В. І. Українські адвокати Східної Галичини (кінець XVIII – 30-ті роки XX ст.). – Львів : ЛЮІ МВСУ, 2004. – С. 95–96.
40. Гловацький Я. Великая Хорватия или Галицко-Карптская Русь / Я. Гловацький // Москвитянин. – 1841. – Ч. 6. – С. 213–252 ; 475–467.
41. Дністрянський С. Права руської мови у Львівському університеті / С. Дністрянський. – Варшава, 1905. – 38 с.
42. Єфремова Н. Розробка та прийняття перших конституцій в Австрійській імперії 1848-1849 рр. / Н. Єфремова // Актуальні проблеми історії держави і права країн Центрально-Східної Європи (присвячено 150-річчю Освальда Бальцера) : Матеріали міжнародної наукової конференції. 24-25 квітня 2009 р. – Львів : Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2009. – С. 136.
43. Здерковський М. Права руської мови в ц.к. судах та державних про кураторіях / М. Здерковський. – Львів, 1909. – 38 с.
44. Кахнич В. Розвиток правової науки та освіти на юридичному факультеті Львівського університету за часів Австрії та Австро-Угорщини / В. Кахнич // Вісник Львівського університету. Сер. юрид. – 2010. – Вип.50. – С. 66.
45. Кахнич В. Стажинський Станіслав – видатний конституціоналіст юридичного факультету Львівського університету / В. Кахнич // Вісник Львівського університету. Сер. юрид. – 2011. – Вип. 53. – С. 50–55.
46. Кульчицький В. Державний лад і право Галичини (в другій половині XIX – початку XX ст.) / В. С. Кульчицький. – Львів : ЛДУ, 1966. – 117 с.
47. Кульчицький В. Органи державного управління Галичиною за Конституцією 1867 р. / В. Кульчицький // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – 1966. – С. 32–38.
48. Кульчицький В. Органи самоврядування в Галичині у період австрійського панування / В. Кульчицький, О. Мікула // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – 2004. – Вип. 40. – С. 120–124.
49. Кульчицький В. Організація самоуправління в Галичині за часів австрійського панування / В. Кульчицький, І. Бойко, І. Лісна // Вісник Львівського університету. Сер. юрид. – 2001. – Вип. 36. – С. 90–94.
50. Кульчицький В. Революція 1848 року на західноукраїнських землях / В. Кульчицький // Український календар. – 1968. – С. 127–128.
51. Кульчицький В. С. Австрійська конституція 1849 року і крайова конституція для Галичини 1850 р. / В. С. Кульчицький // Вісник Львівського університету. – Сер. юрид. – 1965. – С. 104–109.
52. Кульчицький В. Галицьке намісництво : структура і діяльність / В. Кульчицький, Л. Присташ // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – 2003. – Вип. 38. – С. 89–97.
53. Кульчицький В. С. Апарат управління Галичиною в складі Австро-Угорщини / В. С. Кульчицький, І. Й. Бойко, І. Ю. Настасяк, О. І. Мікула. – Львів : Тріада плюс, 2002. – 88 с.
54. Кульчицький П. Кость Левицький – видатний правник Західно Української Народної Республіки / Павло Кульчицький // Актуальні проблеми теорії та історії прав людини, права і держави : матеріали міжнародної щорічної наукової конференції молодих вчених, аспірантів і студентів, присвяченої пам'яті видатних вчених юристів П. О. Недбайла, О. В. Сурілова, В. В. Копейчикова (м. Львів, 18-19 листопада 2011 р.). – Одеса : Фенікс, 2011. – С.12-15.

55. Левицький К. Історія політичної думки галицьких українців (1848-1914) : на підставі споминів / Кость Левицький. – Львів : Друкарня оо.Василіан у Жовкві, 1926. – 736 с.
56. Левицький К. Наша свобода або які ми маємо права / Кость Левицький. – Львів : Тов. ім. Т. Шевченка, 1888. – 140 с.
57. Левицький К. Про права руської мови / Кость Левицький. – Львів : Тов. ім. Т. Шевченка, 1896. – 33 с.
58. Лозинський М. Автономія країв в австрійській конституції // Студії з поля суспільних наук і статистики. – Львів, 1912.– Т. 3.– 62 с.
59. Лукич В. Руський правотар домовий / В. Лукич, Ю. Семигінівський. – Львів, 1885. – 432 с.
60. Мацькевич М. Австрія і ЗУНР (Ідеї федералізму) / М. Мацькевич // Правова система : вітчизняні та світові виміри : Міжнародна науково-практична конференція, м. Київ, 19-20 квітня 2011 р. – Київ : у 3-х томах. – Київ : Центр правових наукових досліджень, 2011. – Т. 1. – С. 20–23.
61. Мацькевич М. Адміністративно-територіальне управління в Галичині в період 1772-1848 рр. / М. Мацькевич // Право України. – 2008. – № 9. – С. 136–144 ; Мацькевич М. Державно-правові реформи за часів Австрії / М. Мацькевич // Обрії. – 1998. – № 1. – С. 106–109.
62. Мацькевич М. Зміна судової системи в Галичині у складі Австро-Угорщини / Микола Мацькевич // Юридична Україна. – 2009. – № 4. – С. 15–17.
63. Мацькевич М. Концепції української автономії у складі Австро-Угорської імперії, Польщі та Росії / Микола Мацькевич // Юридична Україна. – 2009. – № 3. – С. 4–7.
64. Мацькевич М. М. Становлення та розвиток ідеї українського державотворення в Галичині (друга половина XIX-початок XX століття) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Микола Михайлович Мацькевич. – Київ, 2002. – 223 с.
65. Мацькевич М. Національне відродження Галичини в контексті боротьби українців за національно-культурні права / Микола Мацькевич // Юридична Україна. – 2009. – № 10. – С. 14–20.
66. Мацькевич М. Правове становище Галичини у складі Австрії та Австро-Угорщини (1772-1918 рр.) / М. Мацькевич // Вісник Львівського університету. Сер. юрид. – 2001. – Вип. 36. – С. 84–89.
67. Моряк-Протопопова Х. Крайова шкільна рада у Галичині: повноваження, структура і вплив на розвиток шкільництва у 1867-1918 рр. // Вісник Львівського університету. Сер. юрид. – 2011. – Вип. 54. – С. 73–80.
68. Моряк-Протопопова Х. Правовий статус та повноваження Галицького намісництва (1849-1918 рр.) // Вісник Львівського університету. Сер. юрид. – 2011. – Вип. 52. – С. 96–103.
69. Моряк-Протопопова Х. Утворення, структура і діяльність Галицького намісництва // Вісник Львівського університету. Сер. юрид. – 2007. – Вип. 43. – С. 67–72.
70. Моряк-Протопопова Х. Політична автономія Галичини та її вплив на діяльність Галицького намісництва (сер. XIX-поч. XX ст.) // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – 2012. – Вип. 55. – С. 88–98.
71. Олесницький Є. Новий виборчий закон про вибори до державної ради /популярно пояснив Д-р Євген Олесницький. – Львів : Накладом «Народної Ради» у Львові. З друкарні Народової, 1907. – 53 с.
72. Панич Н. Становлення та розвиток інституту прокуратури в Галичині у складі Австрії і Австро-Угорщини (1849-1918 рр.) / Н. Панич // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – 2007. – Вип.44. – С. 103–110.
73. Панич Н. Участь органів прокуратури у судових процесах проти свободи преси в Галичині (1849-1918 рр.) / Н. Панич // Вісник Львівського університету. Сер. юрид. – 2007. – Вип. 45. – С. 69–76.
74. Панич Н. Ю. Участь у справах приватного обвинувачення органів прокуратури в Галичині (1849-1918 рр.) / Н. Ю. Панич // Університетські наукові записки. – 2008. – Вип. 3. – С. 26–30.
75. Стажинський С. Конституція Третього травня на тлі сучасної системи європейських держав / С. Стажинський. – Львів, 1892. – 90 с.
76. Тищик Б. Андрій Чайковський – відомий випускник юридичного факультету Львівського університету // Вісник Львівського університету. Сер. юрид. – 2011. – Вип. 53. – С. 80–92.
77. Тищик Б. Західно Українська Народна Республіка (1918-1923). Історія держави і права / Борис Тищик. – Львів : Тріада плюс, 2004. – 392 с.
78. Тищик Б. Й. Історія держави і права Австрії та Австро-Угорщини (X ст.-1918 р.) / Борис Йосипович Тищик. – Львів : Юридичний факультет ЛНУ ім. І. Франка, 2012. – 79 с.
79. Тищик Б. Й. Освальд Мар'ян Бальцер як науковець, керівник кафедри, педагог / Борис Йосипович Тищик // Актуальні проблеми історії держави і права країн Центрально-Східної Європи (присвячено 150-річчю Освальда Бальцера) : Матеріали міжнародної наукової конференції. 24-25 квітня 2009 р. – Львів : Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2009. – С. 100–104.
80. Тищик Б. Й. Польща: історія державності та права (X ст.-початок XXI ст.) / Б. Й. Тищик. – Львів : Світ, 2012. – 512 с.
81. Тищик Б. Й. Становлення та розвиток органів Судочинства у Галичині (X-XX ст.) / Б. Й. Тищик, І. Й. Бойко // Вісник Львівського університету. Сер. юрид. – 2011. – Вип. 52. – С. 110–119.
82. Тищик Б. Й. Кость Левицький – видатний Галицький державно-політичний та громадський діяч / Б. Й. Тищик // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – Випуск 56. – Львів, 2012. – С. 147–158.
83. Чайковський А. Спогади. Листи. Дослідження : у 3 т. голов. ред. Б. Якимович. Т. 3. – Львів, 2002. – 56 с.